

RIZICI BANKOVNOGA POSLOVANJA

Dumanić, Ivana

Master's thesis / Specijalistički diplomski stručni

2016

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of economics Split / Sveučilište u Splitu, Ekonomski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:124:294805>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-04-19**

Repository / Repozitorij:

[REFST - Repository of Economics faculty in Split](#)

UNIVERSITY OF SPLIT

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

**SVEUČILIŠTE U SPLITU
EKONOMSKI FAKULTET**

**SPECIJALISTIČKI DIPLOMSKI STRUČNI STUDIJ
RAČUNOVODSTVO I REVIZIJA**

ZAVRŠNI RAD

RIZICI BANKOVNOGA POSLOVANJA

Mentor:
izv. prof. dr. sc. Ivica Filipović

Studentica:
Ivana Dumanić (5130549)

Split, rujan, 2016.

SADRŽAJ:

1. UVOD	4
1.1. Definicija problema	4
1.2. Cilj rada.....	4
1.3. Metode rada	4
1.4. Struktura rada	5
2. BANKOVNI RIZICI	5
2.1. Vrste bankovnih rizika	6
2.1.1. Kreditni rizik.....	6
2.1.2. Rizik likvidnosti	7
2.1.3. Tržišni rizik.....	8
2.1.4. Rizik kamatne stope.....	8
2.1.5. Rizik zarade	9
2.1.6. Rizik solventnosti	9
2.2. Upravljanje bankovnim rizicima	11
2.2.1. Upravljanje rizicima prema Zakonu o kreditnim institucijama.....	12
2.2.2. Upravljanje kreditnim rizikom	13
2.2.3. Upravljanje rizikom likvidnosti.....	13
2.2.4. Upravljanje tržišnim rizicima	14
2.2.5. Upravljanje rizikom kamatne stope	15
2.2.6. Upravljanje rizikom zarade i rizikom solventnosti.....	15
2.3. Basel I., Basel II. i Basel III.	15
2.3.1. Baselski odbor za bankovnu superviziju	15
2.3.2. Basel I. i Basel II.	16
2.3.3. Struktura Basela II.	17
2.3.4. Basel III.	19

2.4. Globalna financijska kriza.....	20
3. ANALIZA UTJECAJA RIZIKA NA POSLOVANJE PRIVREDNE BANKE	
ZAGREB d.d.....	23
3.1. Privredna banka Zagreb d.d.	23
3.2. Poslovanje Privredne banke Zagreb d.d. za vrijeme i nakon globalne financijske krize.....	24
3.2.1. Pokazatelji odnosa u bilanci banke	24
3.2.1.1. Pokazatelji likvidnosti.....	25
3.2.1.2 Pokazatelji zaduženosti banke	26
3.2.2. Pokazatelji profitabilnosti.....	29
3.2.2.1. Pokazatelji rentabilnosti.....	29
3.2.2.2. Pokazatelji marže i prosječnih kamatnih stopa	31
3.3. Rezultati provedene analize	34
4. ZAKLJUČAK.....	35
LITERATURA	36
POPIS TABLICA.....	39
POPIS GRAFIKONA	39
PRILOZI	40
SAŽETAK.....	42
SUMMARY.....	42

1. UVOD

1.1. Definicija problema

Poslovni rizici definirani su kao neizvjesnost ili nesigurnost ostvarenja očekivanog ishoda određene poslovno-financijske aktivnosti. Osnovna funkcija bankarstva je upravljanje rizicima te se poslovanje banaka svodi na upravljanje različitim rizicima, od kojih su najznačajniji: kreditni rizik, rizik likvidnosti, tržišni rizik, rizik kamatne stope, rizik zarade, rizik solventnosti. Uvidom u stvarnu izloženost potencijalnim rizicima, banke mogu uspješno utjecati na njihovo smanjenje.

Međutim, banke koje neadekvatno procjenjuju i upravljaju svojim rizicima, izložene su mogućnosti da dožive bankrot. Zbog toga se danas poslovno upravljanje u bankama sve više koncipira kao upravljanje rizicima.

1.2. Cilj rada

Cilj ovog rada je ukazati na važnost upravljanja rizicima u bankovnom poslovanju, te prikazati kako strategije i politike upravljanja rizicima utječu na financijski uspjeh banke, održava li banka odgovarajuću visinu kapitala, provode li se propisane obveze te odredbe Zakona o kreditnim institucijama za djelotvorno upravljanje svim rizicima u bankama. Kroz određene financijske pokazatelje prikazano je stvarno stanje na praktičnom primjeru Privredne banke Zagreb d.d. (u daljnjem tekstu: PBZ), te kako ta banka upravlja i utječe na rizike tijekom i nakon globalne financijske krize.

1.3. Metode rada

U skladu s definiranim predmetom i ciljem rada prilikom izrade završnog rada korištene su sljedeće znanstvene metode:

- ✓ metoda analize - raščlanjivanje složenih pojmova, sudova i zaključaka na njihove jednostavnije sastavne dijelove te izučavanje svakog dijela za sebe i u odnosu na druge dijelove
- ✓ metoda sinteze - postupak znanstvenog istraživanja putem spajanja dijelova ili elemenata u cjelinu, sastavljanja jednostavnih misaonih tvorevina u složene i složених u još složenije

- ✓ metoda komparacije (traženje sličnosti ili razlika između dvije ili više pojava, činjenica, predmeta, usporedba)
- ✓ metoda opovrgavanja (teze se odbacuju i pobijaju)
- ✓ metoda deskripcije (postupak jednostavnog opisivanja ili ocrtavanja činjenica, procesa i predmeta u prirodi i društvu)
- ✓ metoda kompilacije (postupak preuzimanja tuđih rezultata znanstveno – istraživačkog rada tj. tuđih opažanja, stavova, zaključaka i spoznaja)
- ✓ metoda dokazivanja (utvrđuje se istinitost neke pojave na temelju znanstvenih činjenica).

U prezentiranju rezultata rada korišteni su tablični prikazi. Istraživački dio rada baziran je na prikupljenim podacima s mrežnih stranica izabrane banke u Hrvatskoj (Privredna banka Zagreb d.d. - <https://www.pbz.hr/>) koji se prvenstveno odnose na financijske izvještaje - bilancu i račun dobiti i gubitka.

1.4. Struktura rada

Rad se sastoji od četiri dijela. U prvom djelu prezentirani su definicija problema, cilj rada, metode rada te struktura rada. U drugom djelu rada obrađeni su rizici i upravljanje rizicima. Nadalje, u drugom poglavlju obrađeni su Basel I., Basel II., Basel III. i globalna financijska kriza u 21. stoljeću.

Treći dio rada fokusiran je na rizike i upravljanje rizicima kod PBZ. Na početku toga dijela prikazani su općeniti podaci o PBZ-u. Nakon toga je analizirano poslovanje te banke za vrijeme i poslije globalne financijske krize. Na kraju trećega dijela prezentirani su rezultati provedene analize.

Četvrti dio rada sadržava zaključna razmatranja obrađivanog problema.

2. BANKOVNI RIZICI

U ovom su dijelu rada obrađeni bankovni rizici, njihove vrste i utjecaj na poslovanje banaka., upravljanje rizicima prema Zakonu o kreditnim institucijama¹ te uredbe Europske unije (u daljnjem tekstu: EU). Nadalje, prikazane su krizne situacije u bankovnom poslovanju te Baselski sporazum. Baselski sporazum je obrađen kroz Basel I., II. i III.. Naposljetku je obrađena globalna financijska kriza.

2.1. Vrste bankovnih rizika

Rizik predstavlja mogućnost materijalnog i/ili nematerijalnog gubitka. U širem smislu predstavlja opasnost. Poslovanje banke uvijek je izloženo nekom riziku. Rizik u banci je vezan uz svaki segment poslovanja, iz toga razloga postoji više vrsta rizika. Tako se bankovni rizici mogu klasificirati na financijske, operativne, poslovne te rizike događaja.² Tablica 1. prikazuje navedene rizike.

Tablica 1. Vrste rizika

		NESUSTAVNI RIZICI	SUSTAVNI RIZICI	
	FINANCIJSKI RIZICI	OPERATIVNI RIZICI	POSLOVNI RIZICI	RIZIK DOGAĐAJA
KREDITNI RIZIK	TRŽIŠNI RIZIK	UNUTARNJE PRIJEVARE	MAKROEKONOMSKA POLITIKA	PROBLEMI ZAGAĐENJA
OSOBNİ RIZIK	RIZIK PROMJENE KAMATNIH STOPA	VANJSKE PRIJEVARE	FINANCIJSKE I PRAVNE INFRASTRUKTURE	POLITIČKI DOGAĐAJI
RIZIK PODUZEĆA	RIZIK LIKVIDNOSTI	ODNOSI S KLIJENTIMA	REPUTACIJA I POVJERENJE	BANKOVNE KRIZE
RIZIK DRŽAVE	VALUTNI RIZIK	OŠTEĆENA FIZIČKE IMOVINE	RIZIK DRŽAVE	
		RADNO PRAVO I SIGURNOST NA RADU		

Izvor: Brajović Bratanović, S., Greuning, van H. (2006): op. cit., str. 3.

Rizici koji najviše utječu na poslovanje banaka mogu se klasificirati u šest skupina:³

1. kreditni rizik
2. rizik likvidnosti
3. tržišni rizik

¹ Narodne novine (2013): Zakon o kreditnim institucijama, Narodne novine d.d., Zagreb, broj 159.

² Brajović Bratanović, S., Greuning, van H. (2006): Analiza i upravljanje bankovnim rizicima: Pristupi za ocjenu organizacije funkcije upravljanja rizicima i izloženosti financijskom riziku, MATE, Zagreb., str. 1-11.

³ Rose, P.S., (2003): Menadžment komercijalnih banaka, MATE, Zagreb, str. 170.

4. rizik kamatne stope
5. rizik zarade
6. rizik solventnosti.

2.1.1. Kreditni rizik

Kreditni rizik predstavlja rizik kojim će dio aktive banke odnosno kreditni portfelj pasti na vrijednosti ili pak postati bezvrijedan.⁴ Kreditni rizik je vrsta rizika sadržana u svim kreditnim proizvodima, time predstavlja varijaciju mogućih povrata koji bi se mogli ostvariti to jest zaraditi kašnjenjem ili nepotpunim plaćanjem po financijskom ugovoru (neplaćanje kamate ili glavnice). Elementi kreditnog rizika prisutni su svaki puta kada osoba ili poduzeće uzima neki proizvod ili uslugu bez trenutnog plaćanja tog proizvoda odnosno usluge.⁵ Ta se vrsta rizika može povezati s rizikom likvidnosti koji je obrađen u nastavku rada, jer se banka pouzda u povrat kredita kako bi mogla servisirati obveze. U suprotnom banka može imati problema s likvidnošću.

2.1.2. Rizik likvidnosti

Likvidnost predstavlja mogućnost pretvorbe imovine u gotovinu za pokriće obveza (prodaja investicijske imovine po očekivanim cijenama). Likvidnost je uvjetovana nizom elemenata od kojih su najznačajniji protok obrtnih sredstava, dospijeće obveza te usklađenost izvora financiranja vlastitih i tuđih.⁶

Rizik likvidnosti je temeljni rizik kojeg određuju tržišni uvjeti vrijednosnih papira i cijele investicijske imovine. Rizik likvidnosti je rizik koji pokazuje da banka ne posjeduje dovoljno likvidnih sredstava za izmirivanje dospjelih obveza ili da dođe do neočekivanih odljeva depozita. Ako banka ne može pokriti svoje obveze i ne može ostvariti gotovinu, tada rizik likvidnosti ukazuje na mogućnost da se neće ostvariti financijska sredstva da banka bude likvidna.⁷

⁴ Ibid. str. 171.

⁵ Jakovčević, D., (2000): Upravljanje kreditnim rizikom u suvremenom bankarstvu, TEB, Zagreb, str. 35.

⁶ Likvidnost, [Internet], raspoloživo na: <http://limun.hr/main.aspx?id=10101> [15.07.2016.].

⁷ Matić, V., Rizik likvidnosti, Ekoleks, [Internet], raspoloživo na: [http://www.ubs-asb.com/Portals/0/Caso pis/2008/5_6/B05-06-2008-Ekoleks.pdf](http://www.ubs-asb.com/Portals/0/Caso%20pis/2008/5_6/B05-06-2008-Ekoleks.pdf) [15.07.2016.].

Prodajom nelikvidne imovine, zbog manjka novčanih ekvivalenata koji bi trebali zadovoljiti potrebe zajmodavca i zajmoprimca, ostvarit će se manja vrijednost imovine jer neće biti prodana u željeno vrijeme, tako rizik likvidnosti banci donosi gubitke.

2.1.3. Tržišni rizik

Tržišni rizik je rizik koji se javlja prilikom nepovoljnih kretanja tržišnih cijena. Banka tu vrstu rizika može očekivati uslijed poduzimanja špekulativnih poslova⁸ ili pak zbog poslovanja devizama. Svaki sastavni dio rizika uključuje opći tržišni rizik i specifični rizik koji nastaje uslijed specifične strukture portfelja neke banke. Sve veća izloženost banaka tržišnom riziku uzrokovana je tendencijom raznolikosti bankovnog poslovanja i njenim razvojem od tradicionalno posredničke uloge prema aktivnostima gdje banke raspodjeljuju određeni iznos kapitala za aktivnosti namjernog preuzimanja rizika.⁹

2.1.4. Rizik kamatne stope

Kamata predstavlja cijenu upotrebe tuđih novčanih sredstava, te se izračunava kao svota koju je dužnik obvezan platiti u nekom vremenu - obično u godini dana. Iz obveze kamate nastaje kamatna stopa koja je postotak duga što ga u nekom razdoblju dužnik treba platiti vjerovniku.¹⁰

Pojavom kamate te kamatne stope, javlja se jedan veliki rizik za banke, a to je rizik kamatne stope. Taj rizik predstavlja rizik da će se vrijednost ulaganja promijeniti zbog promjene kamatnih stopa, u razlici između dvije stope, u obliku krivulje prinosa ili u bilo kojem drugom odnosu kamatne stope (primjerice, pad neto prihoda od kamata će proizaći iz promjena u odnosima između kamatnih prihoda i kamatnih rashoda). Tu vrstu rizika nemoguće je izbjeći u bankovnom poslovanju, ali je moguće postići optimalnu izloženost kamatnom riziku, s pravilnim načinom upravljanja aktivom i pasivom banke.¹¹

⁸ Špekulativni poslovi jesu financijska akcija, trgovanje robom, valutama i vrijednosnim papirima ili posuđivanje novca i drugih sredstava koje predstavlja određenu razinu rizika.

⁹ Tržišni rizik, [Internet], raspoloživo na: <http://bankovno.blogspot.hr/2013/06/operativni-i-trzisni-rizik.html> [15.07.2016.].

¹⁰ Kamata, [Internet], raspoloživo na: https://hr.wikipedia.org/wiki/Kamatna_stopa [15.07.2016.].

¹¹ Kamatna stopa, [Internet], raspoloživo na: <http://upravljanjerizicima.com/pojmovnik/rizik-kamatne-stope/98> [15.07.2016.].

2.1.5. Rizik zarade

Zarada i rizik idu zajedno, što je veći rizik veća je mogućnost zarade, ali isto tako što je manji rizik manja je mogućnost zarade. Ponekad je dobro riskirati da bi se zaradilo, ali ponekad i ne baš. Kada se gleda s aspekta banke i njen bankovni rizik zarade može se doći do zanimljivih zaključaka. Banka u većini slučajeva igra na sigurnu kartu, ulaže da bi zaradila u dobro provjerene poslove, visokobudžetne koje nose sa sobom veliki rizik.

Rizik zarade je vrsta rizika koja nastaje najčešće zbog nemogućnosti kreditne institucije da osigura odgovarajuću i konstantnu razinu profitabilnosti.¹² Kao jedan od poznatijih rizika zarade je – rizik od zadnje bankovne linije. Rizik od zadnje bankovne linije predstavlja neto prihod nakon što su pokriveni svi troškovi i porezi. Sama zarada može pasti zbog raznih utjecaja i faktora unutar ili izvan banke, primjerice promjena u gospodarstvu.¹³ Da bi se izmjerio rizik zarade i njegovo kretanje koriste se mjere rizika:¹⁴

- ✓ standardna devijacija (s) ili varijanca (s²) bankovnih prihoda ili neto prihod nakon poreza
- ✓ standardna devijacija ili varijanca bankovnog povrata na vlasnički kapital (u daljnjem tekstu: ROE) i povrata na aktivu (u daljnjem tekstu: ROA).

Što je veća standardna devijacija ili varijanca bankovnih prihoda, slika zarade izgleda riskantnije. Ako investitori u vrijednosnice banke očekuju veći rizik zarade u budućnosti, tražit će kompenzaciju za taj dodatni rizik u obliku veće dobiti od banke ili će otići drugdje sa svojim novcem.¹⁵

2.1.6. Rizik solventnosti

Solventnost se definira kao sposobnost namirenja obveza, izravno je povezana s likvidnošću. Ona je kratkoročni aspekt likvidnosti poslovanja. Banka je solventna kad je sposobna podmiriti dospjele obveze u iznosu i roku dospijeca. Mjeri se odnosom raspoloživih novčanih sredstava i dospjelih obveza plaćanja.¹⁶

¹² Narodne novine (2015): Odluka o upravljanju rizicima, čl. 3a., Narodne novine d.d., Zagreb, broj: 1.

¹³ Rose, P.S., (2003): op. cit., str. 174.

¹⁴ Ibid.

¹⁵ Ibid.

¹⁶ Solventnost, [Internet], raspoloživo na: <http://limun.hr/main.aspx?id=13836> (15.04.2016.)

Postoje četiri vrste solventnosti:¹⁷

- ✓ **pretjerana** – banka raspolaže sa znatno više novca u odnosu na obveze plaćanja;
- ✓ **optimalna** – odražava odnos kad je raspoloživi novac veći za rizike od dospjelih obveza plaćanja, ta razlika je rezerva solventnosti;
- ✓ **nedovoljna** – stanje između optimalne i granične solventnosti, situacija kad su rezerve solventnosti nedovoljne i kad postoji rizik granične solventnosti i insolventnosti;
- ✓ **granična solventnost** – odražava odnos kod kojeg je raspoloživi novac jednak dospjelim obvezama plaćanja, novčana rezerva ne postoji.

U slučaju kada banka plasira veliki broj loših kredita ili pak ako padne tržišna vrijednost velikog dijela njezina portfelja vrijednosnica, a pri tom se stvaraju veliki kapitalni gubitci prilikom prodaje, tada račun kapitala, koji je stvoren za apsorpiranje takvih gubitaka, može biti uništen. Ako se desi da investitori postanu svjesni problema i počnu povlačiti svoja sredstva, tada će banka biti prisiljena objaviti da je nesolventna i prestati sa svojim poslovanjem.¹⁸

Cijene i dobit od bankovnih dionica te neosigurani depoziti mogu služiti kao rani znak upozorenja na problem solventnosti. Kada investitori vjeruju da je povećana mogućnost propadanja banke, tržišna vrijednost njezinih dionica počinje padati, banka mora ponuditi više kamatne stope. Taj fenomen naziva se tržišna disciplina kamatne stope i cijene vrijednosnica na financijskom tržištu kreću se protiv problematične banke prisiljavajući je tako na prilagodbe u politici i poslovanju u smislu smirivanja najvećeg straha investitora od banke.¹⁹ Kako bi investitori utjecali na smanjenje rizika zbog neispunjavanja ugovornih obveza mogu ga mjeriti faktorima kao što su:²⁰

- ✓ razlika u kamatama između tržišne dobiti od izdanih zadužnica banke i tržišne dobiti na vladine vrijednosnice istog dospijeca – širenje u toj razlici indicira da investitori na tržištu očekuju povećani rizik od gubitaka u kupovini vrijednosnica banke,
- ✓ pokazatelj cijena bankovnih dionica u odnosu na godišnju zaradu po dionici – taj pokazatelj često pada ako su investitori uvjereni da je banka nedovoljno kapitalizirana u odnosu na rizike koje je preuzela,

¹⁷ Ibid.

¹⁸ Rose, P.S., op. cit., str. 174-175.

¹⁹ Ibid., str. 175.

²⁰ Ibid.

- ✓ pokazatelj vlasničkog kapitala u odnosu na ukupnu aktivu banke – pad u financiranju kapitalom u odnosu na aktivu može indicirati povećanu izloženost riziku dioničara i vjerovnika banke,
- ✓ pokazatelj kupljenih sredstava u odnosu na ukupnu pasivu – kupljena sredstva uglavnom uključuju neosigurane depozite i posudbe s tržišta novca od ostalih banaka, korporacija i vladinih jedinica, koje dospijevaju unutar godine.

2.2. Upravljanje bankovnim rizicima

Upravljanje rizicima za banku predstavlja način na koji banka utječe na smanjenje rizika. Svojim postupcima i metodama utječe na ostvarivanje svojih ciljeva. Ostvarivanjem svojih poslovnih ciljeva, želi postići da smanji rizik na svoje poslove, kojima će ostvariti zaradu za nesmetano poslovanje. Utjecaj na rizik postiže raznim metodama, postupcima i izračunima, u odnosu na rizike, njihove mogućnosti nastanka, u odnosu na prethodne godine pojavljivanja rizika.

Svaka vrsta rizika ima svoju metodu i postupak, jer svaki je rizik različit i na drugačiji način može se ostvariti utjecaj na njega. Da bi se postigao nekakav utjecaj, potrebno je razraditi plan za sve metode i postupke, radnje upravljanja rizikom i budućih rizičnih aktivnosti za korporaciju, poslovno strateške i projektne razine prema kojem se može ostvarivati planirano. Plan sadržava:²¹

- ✓ dodjelu odgovornosti upravljanja rizikom
- ✓ politiku upravljanja rizikom korporacije
- ✓ dokumentaciju identifikacije rizika – registar rizika, inicijativni odgovori i mogućnosti
- ✓ analizu outputa rizika – distribucija izlaganja riziku unutar projekta, najznačajniji rizici, varijacija vrijednosti projektnih ishoda s pojavom rizika
- ✓ selektirane mogućnosti odgovora na rizik – alokacija rizika među projektima, provizije, nabavne i ugovorne odredbe koje se odnose na rizik, planove nepredvidivosti, osiguranje i ostale prijenosne odredbe

²¹ Kovač, J., (2014): Financijski Menadžment, Analiza rizika u poslovanju, str. 21.

- ✓ nadzor i kontrolu – usporedba aktualnih i očekivanih pojava rizika, održavanje sistema upravljanja rizikom – mjere za kontinuirano ažuriranje i održavanje.

2.2.1. Upravljanje rizicima prema Zakonu o kreditnim institucijama

Kreditne institucije su institucije koje su od Hrvatske narodne banke dobile odobrenje za rad (banke, štedne banke, stambene štedionice). Poslovanje banaka temeljeno je na Zakonu o kreditnim institucijama i Uredbi komisije (EU) br. 604/2014²² (dopuna Direktive 2013/36/EU Europskog parlamenta) stoga se upravljanje rizicima, donošenje odluka u vezi rizika provodi prema njihovim pravilima.

Bankovne usluge su primanje depozita ili drugih povratnih sredstava od javnosti i odobravanje kredita iz tih sredstava, a za svoj račun. Hrvatska narodna banka je ovlaštena donositi podzakonske propise radi provedbe Uredbe EU, nadležno je tijelo u dijelu koji se tiče propisivanja mjera za ograničavanje sistemskog rizika koje se odnose na kreditne institucije, ovlaštena je nadzirati pridržavanje provedbenih i regulatornih tehničkih standarda koje je kreditna institucija dužna provoditi.²³

Obveza kreditne institucije je da ima upravu i nadzorni odbor. Nadzorni odbor imenuje određene odbore za rizike, koji će primjenjivati znanje, vještine i stručnost kako bi u potpunosti razumjeli i pratili strategiju rizika i sklonost preuzimanju rizika kreditne institucije.

Odbor za rizike dužan je:²⁴

- ✓ savjetovati nadzorni odbor o cjelokupnoj trenutačnoj i budućoj sklonosti preuzimanja rizika i strategiji te pomagati u nadziranju provedbe te strategije od strane višeg rukovodstva,
- ✓ preispitati jesu li se pri određivanju cijena potraživanja i obveza prema klijentima uzeli u obzir model poslovanja kreditne institucije i strategija rizika, predložiti upravi kreditne institucije plan za otklanjanje nedostataka,

²² Uredba komisije (EU), [Internet], raspoloživo na: <https://www.hnb.hr/-/delegirana-uredba-komisije-eu-br-604-2014-od-4-ozujka-2014-o-dopuni-direktive-2013-36-eu-europskog-parlamenta-i-vijeca-u-vezi-s-regulatornim-tehnickim> [30.07.2016.]

²³ Bankovne usluge, EUR-Lex, Pristup zakonodavstvu Europske unije (2013), [Internet], raspoloživo na: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=celex%3A32012R0648> [30.07.2016.]

²⁴ Narodne novine (2015): op. cit., čl. 52.

- ✓ preispitati jesu li pri određivanju poticaja predviđenih sustavom primitaka uzeti u obzir rizik, kapital, likvidnost te vjerojatnost i očekivano razdoblje ostvarivanja dobiti,
- ✓ obavljati druge poslove određene propisima.

2.2.2. Upravljanje kreditnim rizikom

Upravljanje kreditnim rizikom provodi se u bankama kroz strategije poslovanja i strategije rizika, identifikacijom, mjerenjem, praćenjem i kontrolom kreditnog rizika, kao i utvrđivanjem postojanja primjerene razine kapitala za pokriće tih rizika i primjerene kompenzacije preuzetih rizika.²⁵ Banke se većinom fokusiraju na četiri područja za upravljanje kreditnim rizikom: uspostavljanje primjerenog okruženja za kreditni rizik; poslovanje u skladu s dobrim postupkom za odobravanje kredita; održavanje primjerenog postupaka za administraciju, mjerenje i praćenje kredita te osiguranje primjerenih kontrola nad kreditnim rizikom.²⁶

Jedan od načina upravljanja kreditnim rizikom je da banka detaljnim analizama prije odobravanja kredita smanji kreditni rizik, ali ga time ne može u potpunosti eliminirati. Takav rizik nosi mogućnost da će klijent zapasti u poteškoće, da neće uspijevati vraćati kredit te će onda plasman banke biti okarakteriziran kao loš.²⁷

2.2.3. Upravljanje rizikom likvidnosti

Rizik likvidnosti određuju tržišni uvjeti vrijednosnih papira i cijele investicijske imovine. Da bi se moglo upravljati rizikom likvidnosti potrebno je upravljanje prihodima, rashodima, potraživanjima te obvezama. Potrebno je voditi brigu o tome što spada u prihode, što u rashode, kada nastaju, koliki su troškovi, jer svaki izlazni račun ne predstavlja prihode, kao što ni ulazni ne predstavlja rashode, stoga je potrebno da budu ponderirani mjerom nesigurnosti zbog planiranog novčanog toka. Također i troškovi znaju varirati, nikada se ne

²⁵ Upravljanje kreditnim rizikom, [Internet], raspoloživo na: <http://old.hnb.hr/supervizija/papiri-bazelske-komisije/h-nacela-za-upravljanje-kreditnim-rizikom.pdf> [15.07.2016.]

²⁶ Ibid.

²⁷ Kreditni rizik, [Internet], raspoloživo na: <https://repozitorij.unizd.hr/island/ora/object/unizd/%3A227./datastream/PDF/view> [15.07.2016.]

ostvare točno planirani stoga se mora računati na određen dio rizika (operativni ili tržišni rizik) da će biti veći od planiranoga. Uz mjerenje rizika likvidnosti može se povezati i mjerenje prethodno navedenog kreditnog rizika tj. rizik od nesigurnosti naplate od druge strane.

Upravljanje rizikom likvidnosti svodi se na dva temeljna pitanja:²⁸

- ✓ može li poduzeće prikupiti dovoljno brzo gotov novac u skladu s dospjelim obvezama (to jest može li naplatiti svoja potraživanja, povećati prodaju)
- ✓ koliko brzo poduzeće može prodati svoju manje likvidnu imovinu (novac - najviše likvidna imovina u bilanci, nekretnine i zemljišta - najmanje likvidna imovina u bilanci).

Rizik likvidnosti je jedan od najopasnijih rizika, stoga je potrebno na njega obratiti posebnu pozornost. Pri mjerenju likvidnosti i utjecaja na rizik likvidnosti nije dovoljno samo gledati stanje bilance, imovine, obveza, već je potrebno dodatno razmotriti sve ostale poslovne situacije koje mogu utjecati na likvidnost. Likvidnost se može mjeriti kroz sljedeće pokazatelje: kvalitetu menadžmenta, ponašanje u prošlosti, primarnu djelatnost kojom se bavi te poslovnu strategiju koju objavljuje u svojim izvještajima i prospektima. Kada se ne bi vodilo računa o svim prethodno navedenim aspektima poduzeće može doći do stečaja ili likvidacije.

2.2.4. Upravljanje tržišnim rizicima

Tržišni rizik je jako bitan rizik i igra veliku ulogu u poslovanju, stoga je potrebno dobro upravljati tržišnim rizicima, poznavati tržište i njegove uvjete poslovanja, da bi se moglo zaraditi u protivnom se može dosta izgubiti zbog neznanja.

Tržišni rizik nastaje pod utjecajem valute to jest povezan je s valutnim rizikom koji je ujedno dio tržišnog rizika, jer svaka promjena tečaja, utječe na tržište, stoga je potrebno dobro paziti i pratiti tržišne uvjete i oscilacije tečaja valuta.

Tehnika koja se koristi za mjerenje tržišnog rizika zove se VAR. VAR je modelirajuća tehnika koja obično mjeri sveukupnu izloženost banke tržišnom riziku te, uz određenu razinu

²⁸ Upravljanje rizikom likvidnosti,[Internet], raspoloživo na: <http://www.poduzetnistvo.org/news/rizik-likvidnosti-najopasniji-ubojica-poduzeca> [30.07.2016.].

vjerojatnosti procjenjuje iznos koji bi banka izgubila da mora držati neku aktivu tijekom određenog vremenskog razdoblja.²⁹

2.2.5. Upravljanje rizikom kamatne stope

Upravljanje rizikom kamatne stope je bitno da bi se ostvarili što bolji rezultati poslovanja. Banka treba razvijati sustave za upravljanje kamatnim rizikom, kako bi mogla bolje upravljati svim izloženim rizicima vezanim uz kamatnu stopu.

2.2.6. Upravljanje rizikom zarade i rizikom solventnosti

Rizik zarade jest rizik koji nastaje zbog neodgovarajuće raspodjele zarade ili nemogućnosti kreditne institucije da osigura odgovarajuću i konstantnu razinu profitabilnosti. Stoga su potrebne posebne metode i postupci da bi se moglo upravljati njime, kao i rizikom solventnosti. Iz tog razloga svaka banka ima svoju strategiju i postupke koje koristi da bi upravljala takvim vrstama rizika.

2.3. Basel I., Basel II. i Basel III.

U sljedećem dijelu poglavlja obrađen je Baselski odbor za bankovnu superviziju, Basel I., Basel II., Basel III. te njihove karakteristike.

2.3.1. Baselski odbor za bankovnu superviziju

Baselski odbor³⁰ za superviziju banaka (u daljnjem tekstu: BCBS) koji djeluje preko Bank of International Settlements-a, prvi puta sastao se davne 1975. nakon turbulencija u bankovnom poslovanju, posebice potaknutom likvidacijom Bankhaus Herstatt (banka je bila likvidirana 1974. uslijed neispunjavanja obveza iz dogovora koji je imala s drugim bankama).³¹ BCBS odgovoran je za bonitetnu regulativu banaka i osigurava forum za suradnju u vezi s bankovnim nadzornim pitanjima. Njegova svrha je jačanje regulacije, nadzora i prakse banaka u svijetu s ciljem jačanja financijske stabilnosti.

²⁹ Mjerenje tržišnog rizika, [Internet], raspoloživo na: <http://www.banka.hr/komentari-i-analize/trzisni-rizik-sve-se-vrti-oko-novca> [30.07.2016.].

³⁰ Baselski odbor osnovan je na razini središnjih banaka deset najrazvijenijih zemalja – G10 te predstavnici središnjih banaka tih zemalja i regulatori čine taj Odbor čije preporuke koje se odnose na bankovne sustave prihvaća znatan broj nacionalnih banaka.

³¹ Likvidacija, RISK Centar [Internet], raspoloživo na: http://www.riskcentar.com/index.php?option=com_content&view=article&id=48:orbii200648ec&catid=37:or&Itemid=56 [30.07.2016.]

Osnovni cilj osnivanja BCBS bio je da se premosti razlika u međunarodnim supervizorskim postupanjima i to s dva osnovna cilja:

- ✓ niti jedan bankovni sustav ne smije izbjeći superviziju
- ✓ supervizija mora biti adekvatna.³²

2.3.2. Basel I. i Basel II.

BCBS je 1988. objavio skup minimalnih kapitalnih zahtjeva za banke koji je poznat kao Basel Capital Accord I (u daljnjem tekstu: Basel I.).³³ Glavna odlika Basel I. bila je da je dao definiciju jamstvenog kapitala i okvir da jamstveni kapital treba pokriti 8% rizika. Basel I. je uspješno zaustavio negativan trend smanjivanja kapitala i doveo do povećanja kapitala banaka. No isto tako nije uspio odgovoriti na sva pitanja te se onda krenulo u potragu za drugim rješenjima.³⁴

Novi okvir predložen je 1999. te se razvijao godinama, a usvojen je tek u lipnju 2004. pod nazivom New Capital Framework, poznatiji kao Baselski sporazum o kapitalu (u daljnjem tekstu: Basel II.).³⁵ Primjena Basela II. započela je tek 31.12.2006. u članicama Baselskog odbora. Hrvatska je uskladila svoju regulativu s postavkama Basela II. čija je primjena započela s 01.01.2009. Osnovni cilj Baselskog dokumenta na mikrorazini je usklađivanje strategije rizika i vlastitog kapitala banaka, dok je na makrorazini cilj održavanje sigurnosti i stabilnosti međunarodnog bankovnog sustava.³⁶

Baselski sporazum o kapitalu (Basel II.) je sporazum koji se odnosi na banke, ali to je samo uski pogled na njegovu svrhu postojanja. Basel II. obuhvaća cjelinu propisa za određivanje vlastitog kapitala što uključuje identificiranje kreditnog, tržišnog i operativnog rizika. Također on sadrži sve smjernice kako da se poduzeća pripreme te prilagode, sukladno promjenama na tržištu banaka. Pripremom poduzeća mogu postići bolji rejting i položaj u

³² Ibid.

³³ Ibid.

³⁴ Šarlija, N., Upravljanje kreditnim rizicima, (2008), str. 1., [Internet]: http://www.efos.unios.hr/kreditna-analiza/wp-content/uploads/sites/252/2013/04/4_rizici-u-bankama.doc.pdf [15.07.2016.]

³⁵ Dorić, K., Konzekvence Bazelskog sporazuma o kapitalu (Basel II.) na poslovanje poduzeća u Hrvatskoj, str.1. (2010), [Internet]: <http://hrcak.srce.hr/file/87510> [15.07.2016.]

³⁶ Ibid.

odnosu na poslovanje s bankom, no primjenom Baselskog dokumenta dobivanje kredita putem financijskih institucija postaje teže.³⁷

2.3.3. Struktura Basela II.

Basel II. u odnosu na Basel I. sam po sebi predstavlja novi koncept izračunavanja adekvatnosti kapitala banke. Vrijednost vlastitog kapitala u banci mora biti dostatna za pokriće nekih neočekivanih gubitaka, koji mogu nastati zbog utjecaja raznih rizika. Na taj način banka će ostati sigurna, jer će imati čime pokriti nastale gubitke ako dođe do njih.³⁸

Struktura Basela II. podijeljena je na tri stupa:³⁹

1. minimalni kapitalni zahtjevi (Stup 1.),
2. nadzor nad adekvatnošću kapitala (Stup 2.),
3. tržišna disciplina (Stup 3.).

Ta tri stupa međusobno su povezani, no svaki je različit na svoj način te omogućuje ono što druga dva ne pružaju, ali su svi jednako bitni za ostvarivanje cilja Basela II.

Minimalni kapitalni zahtjevi (Stup 1.) je stup koji određuje koji su minimalni zahtjevi za kapitalom. Banka mora imati razinu kapitala za pokriće neočekivanih gubitaka, koja sadrži temeljni kapital, zadržanu dobit te pričuve poslije oporezivanja.

Uvođenjem Basela II. i dalje najbitniju ulogu ima kreditni rizik. Svaka banka može sama odabrati način koji je najprimjereniji njezinim specifičnostima odnosno njezinom rizičnom profilu. To proizlazi iz činjenice da se poslovanje i rizici, kojima su banke izložene, među njima dosta razlikuju pa zbog toga jednak način mjerenja rizika ne daje odgovarajuće rezultate kod svih banaka.

Metode mjerenja kreditnog rizika prema Baselu II. su:

- ✓ standardizirani pristup – (SA),
- ✓ osnovni interni sustav raspoređivanja – (FIRB),
- ✓ napredni interni sustav raspoređivanja – (AIRB).

³⁷ Ibid.

³⁸ Šarlija, N., (2008): op. cit., str. 3.

³⁹ Ibid. str. 4.

Banka sama odabire model i način izračuna koji pristaje njenom rizičnom profilu, s tim da joj je cilj prijeći na interne modele upravljanja koji su precizniji od standardiziranih metoda postavljenih od strane supervizora.⁴⁰

Stup 2. odnosi se na proces nadzora supervizora, razvoj i primjenu boljih tehnika upravljanja rizicima. Supervizorima se dodjeljuju diskrecijska prava pri određivanju kapitalnih potreba banaka relevantnih za njihov poslovni i rizični profil. Bit Stupa 2. je osigurati optimalnu visinu kapitala u skladu s rizičnim profilom svake pojedinačne banke. Time se uvodi dodatna fleksibilnost pri primjeni Basela II. Kroz Stup 2. procjenjuje se zadovoljavanje minimalnih uvjeta za napredne pristupe iz Stupa 1.⁴¹

Tom regulativom uprava banke je i dalje glavno tijelo odgovorno za osiguranje minimalnog adekvatnog kapitala, dok se od supervizora očekuje da ima stalni uvid u činjenicu koliko dobro banka procjenjuje svoje potrebe za kapitalom. Tim se pristupom pokušavaju pokriti područja rizika koja nisu dovoljno obuhvaćena prilikom izračuna minimalnih kapitalnih zahtjeva (primjerice, kamatni rizik, rizik likvidnosti).

Načela Stupa 2 jesu:⁴²

1. banke moraju uspostaviti odnos procjene cjelokupne adekvatnosti kapitala u odnosu na svoj profil rizika, te strategiju održavanja razine kapitala,
2. supervizori trebaju ispitati i ocijeniti interne procjene banke u upravljanju kapitalom, kao i nadgledati i osigurati njihovu usklađenost s regulatornim propisima (supervizor treba, kada nije zadovoljan s rezultatima nadzornog procesa, poduzeti odgovarajuće korake),
3. supervizor treba od banaka očekivati da posluju iznad minimalnih kapitalnih pokazatelja, a trebali bi imati i mogućnost zahtijevanja od banaka da održe razinu kapitala iznad propisanih minimalnih vrijednosti,
4. supervizor mora reagirati u ranoj fazi da bi zaustavio negativne trendove ako se oni pojave i održati adekvatnost kapitala iznad minimalne razine, te zahtijevati brze i korektivne akcije.

Ako supervizori nisu zadovoljni upravljanjem rizikom banke, mogu zahtijevati od banke da smanji izloženost tom riziku, da odvoji određeni iznos kapitala ili da kombinira te dvije mjere. Supervizori reguliraju i rizik koncentracije, koji je jedan od najvećih problema poslovanja

⁴⁰ Ibid. str. 6.

⁴¹ Ibid.

⁴² Ibid. str. 7.

banaka. Sve kontrole koje provode moraju biti javno dostupne te transparentno provedene. Najčešće koncentracije koje se prate su:

- ✓ prema pojedinačnom klijentu (grupi klijenata),
- ✓ prema pojedinim ekonomskim sektorima ili geografskim područjima,
- ✓ indirektne kreditne koncentracije.⁴³

Stup 3. je jedan od tri temeljna stupa novog kapitalnog standarda te je njegova svrha pružanje potpore minimalnim kapitalnim zahtjevima i nadzoru nad adekvatnošću kapitala, odnosno Stupu 1. i Stupu 2. Cilj je da se potakne tržišna disciplina, zahtijevajući objavljivanje seta informacija o poslovanju banaka. Na taj način svi sudionici na tržištu imaju više informacija o izloženosti i upravljanju rizicima pojedinih banaka, što će u konačnici rezultirati i zdravijim bankovnim sustavom.

Set dokumenata koje je potrebno prezentirati u skladu s trećim stupom pokriva sva četiri glavna rizika i odnosi se na: kapital, izloženost rizicima i procjenu rizika, kvalitativne zahtjeve za prezentiranjem, kreditni rizik te tržišni rizik. U pravilu informacije se trebaju objavljivati polugodišnje, dok se neki podaci koji su više kvalitativnog karaktera mogu objavljivati jednom godišnje. S druge strane informacija za kreditni rizik, tržišni rizik i rizik promjene kamatnih stopa smatra se materijalnom ako njezino izostavljanje ili pogrešno iskazivanje može promijeniti ili utjecati na već donesenu procjenu ili odluku korisnika te informacije.⁴⁴

2.3.4. Basel III.

Basel III. nastao je kao odgovor na svjetsku krizu, koja je trajala u razdoblju od 2007. do 2010., dovela je do krize likvidnosti i stvaranja novog regulativnog okvira Baselskog odbora – Basela III., s ciljem da zaštiti financijsku stabilnost, da bolje upravlja likvidnošću te da dovede do smanjivanja bankovnih rizika u budućnosti. Basel III. naslanja se i nastavlja na Basel II., te je implementiran u propise i praksu Europske unije.⁴⁵ Basel III. stavlja naglasak na kvalitetu kapitala, renumeracijsku politiku (plaće i bonusi), te uvodi novi okvir za upravljanje rizikom likvidnosti (osiguranje kratkoročne i strukturne likvidnosti). Basel III.

⁴³ Ibid. str. 22.

⁴⁴ Ibid. str. 24.

⁴⁵ Ibid. str. 25.

primjenjuje se na banke, osiguranja i gospodarske subjekte. Basel III. definira minimalne standarde upravljanja likvidnošću kroz sljedeća dva indikatora:⁴⁶

1. Liquidity Coverage Ratio (LCR) koji uspostavlja standard upravljanja kratkoročnom likvidnošću,
2. Net stable Funding Ratio (NFSR) koji uspostavlja standard upravljanja strukturnom, odnosno dugoročnom likvidnošću.

Primjena omjera pokrića likvidnosti (LCR) počinje se primjenjivati od 2015., a omjer pokrića neto stabilnih rezervi (NFSR) od 2019. Do toga datuma pratit će se njihova prihvatljivost na financijskom tržištu.

Svrha Basela III. ogleda se u povećanju kvalitete ukupnog kapitala u kojemu se osnovni kapital povećava s 2% na 4.5%. Treća razina kapitala uvođenjem Basela III. postupno se ukida, te se umjesto njega od 2016. uvodi zaštitni sloj kapitala čija kvaliteta mora biti jednaka osnovnom kapitalu. Zaštitni sloj kapitala služit će kao sigurnost osnovnog kapitala u vrijeme financijskih kriza. Zaštitni sloj kapitala od 2.5% povećava kapital na 7%, što predstavlja dobar obrambeni mehanizam za potencijalne stresove u budućnosti. S primjenom zaštitnog sloja kapitala, stopa adekvatnosti kapitala će iznositi, umjesto 8%, 10.5%.⁴⁷

Baselski odbor je Baselom III. definirao kontraciklični kapitalni okvir odnosno stvaranje dodatnih rezervi kapitala iznad propisanog minimuma, kako bi banke izdržale šokove povezane sa stanjem na financijskom tržištu. Baselom III. uvodi se i koeficijent zaduženosti kao dopunska mjera okvira rizičnosti Basela II. s ciljem sprječavanja prekomjerne zaduženosti u bankovnom sektoru.⁴⁸

2.4. Globalna financijska kriza

„Ono što znamo o globalnoj financijskoj krizi je da ne znamo previše.“⁴⁹ Početak svjetske globalne krize označava ljeto 2007. poslovnom krizom s nekretninama. Kriza nekretnina se istakla u bankarstvu i novčarstvu. U isto vrijeme sve više dužnika nije moglo podmiriti svoje obveze kredita, zbog rasta kamatne stope i dijelom zbog manjka prihoda. Iz toga razloga je

⁴⁶ Minimalni standardi upravljanja, [Internet], raspoloživo na: https://en.wikipedia.org/wiki/Basel_III [30.08.2016.]

⁴⁷ Ibid.

⁴⁸ Ibid.

⁴⁹ Samuelson, P., (1999): Sunrise or False Dawn, The Washington Post, Washington D.C., str. 25.

nastala sekuritizacija to jest preprodaja kredita, te se onda kriza pretvorila u globalnu svjetsku krizu.⁵⁰

U Hrvatskoj se kriza počela osjećati krajem 2008., prvo se zaustavio gospodarski rast, pa je pala proizvodnja, a onda je uslijedio pad BDP-a od 5,8%.⁵¹ U listopadu 2008. iznos jamčenih depozita građana podignut je sa 100.000 na 400.000 kuna, tako se osigurala stabilnost banaka. Kasnije mjesec dana točnije u studenom Vlada Republike Hrvatske iznijela je šest mjera koje su većinom imale karakter neobveznih preporuka. Još u veljači 2011., dok su zemlje srednje i jugoistočne Europe već provodile financijske programe pomoći gospodarstvu, nije priznavala da je Hrvatska suočena s recesijom, da bi kasnije izašla s paketom od deset antirecesijskih mjera. Proračun se temeljio na projekciji rasta BDP-a od 2% i predviđao je deficit od 0.9%, dok je već tada bilo jasno kako su makroekonomska kretanja nepovoljna te da Hrvatsku u 2009. očekuje pad BDP-a. Rebalans proračuna, najavljen antirecesijskim paketom, izglasan je početkom travnja 2009. i donio je smanjenje rashoda od 5,4 milijarde kuna, sa 126.9 na 121.5, uz planirani deficit od 1.4% BDP-a.⁵²

U Hrvatskoj učinci krize su bili dugoročni i kratkoročni. Kratkoročni su odgovarali na pitanje koliki su gubici međunarodnih bankovnih grupacija čije su banke kćeri aktivne u Hrvatskoj. Sve banke s bankama kćerima u Hrvatskoj imaju visoku razinu kapitalizacije pa su mogle u to vrijeme i dalje normalno poslovati, bez velikih utjecaja krize. Dugoročni učinak u Hrvatskoj bio je povezan s dubinom i geografskim obuhvatom kreditne kontrakcije i pratećeg usporavanja gospodarske aktivnosti u razvijenim zemljama. Svako povećanje dubine te kontrakcije i širenje njenog geografskoga obuhvata imalo je negativne učinke i kod nas.⁵³

U Hrvatskoj su nepovoljni tečajevi donijeli brojne promjene, pa su tako utjecali na povećanje javnog duga 2010., slabljenje tečaja eura prema američkom dolaru i švicarskom franku, te povećanje inozemnog vanjskog duga za oko 0,9 milijardi eura. Promjena tečaja te povećanje duga pogodilo je poduzeća iz razloga što su imali velika zaduženja, no zapravo u ukupnom poretku banke su te koje su najviše pogođene (zbog visokog udjela švicarskog franka) i središnja država jer je 13,2% javnog duga denominirano u američkim dolarima.

⁵⁰ Globalna svjetska kriza, [Internet], raspoloživo na: https://hr.wikipedia.org/wiki/svjetska_financijska_kriza_od_2007. [30.08.2016.]

⁵¹ Državni zavod za statistiku, Statističke informacije (2010), [Internet], raspoloživo na: http://www.dzs.hr/Hrv_Eng/StatInfo/pdf/StatInfo2010.pdf [30.08.2016.]

⁵² Mlikotić, S., Globalna financijska kriza, [Internet], raspoloživo na: https://www.google.hr/url?sa=t&rct=j&q=&e src=s&source=web&cd= 2&cad=rja&uact=8&ved=0ahUKEwiBtqfy3ozP AhXEnBo KHdktAyoQFggkMAE&url=http%3A%2F%2Fhrck.hr%2Ffile%2F144609&usg=AFQjCNGsTefsz0i1X_AJwYBcIZkfpgx2g [30.08.2016.]

⁵³ Učinci krize, [Internet], raspoloživo na: www.hub.hr [30.08.2016.]

Deficit opće države povećao se treću godinu za redom: u 2008. iznosio je 1.3%, a tijekom 2011. narastao je na 5.6% BDP-a. Povećanje proračunskog manjka u 2011. posljedica je pada prihoda od PDV-a i trošarina, ukidanja kriznog poreza i cjelogodišnjeg učinka smanjenja poreznih stopa na dohodak: „što nije u potpunosti bilo nadomješteno smanjenjem rashoda“.⁵⁴

⁵⁴ Benolić, M., (2012): Svjetska ekonomska kriza: razvoj, utjecaj na Republiku Hrvatsku i subjektivni stavovi studenata, [Internet], raspoloživo na: <http://hrcak.srce.hr/98188> [30.08.2016.]

3. ANALIZA UTJECAJA RIZIKA NA POSLOVANJE PRIVREDNE BANKE ZAGREB d.d.

3.1. Privredna banka Zagreb d.d.

Privredna banka Zagreb d.d. osnovana je 1966. te je pravna slijednica banke NRH osnovane 1962. Upisana je u registar Trgovačkog suda u Zagrebu pod br. 080002817, statistički broj: 3269841, OIB 02535697732. Temeljni kapital banke u iznosu od: 1.907.476.900,00 kuna, uplaćen je u cijelosti i podijeljen je na 19.074.769 dionica svaka nominalne vrijednosti od 100,00 kuna po dionici.⁵⁵

PBZ privatizirala se u potpunosti 1999. Bivša Banca Commerciale Italiana (u daljnjem tekstu: BCI) kupnjom 66,3% dionica PBZ-a postala je novi većinski dioničar. BCI je postala dijelom grupacije Gruppo Intesa, vodeće talijanske financijske grupacije, koja se ubraja među deset najvećih europskih bankovnih grupa. PBZ je tako postala sastavnicom grupacije Gruppo Intesa.⁵⁶

Tijekom 2002. manjinski udio u vlasništvu PBZ-a stekla je Europska banka za obnovu i razvoj (EBRD). U siječnju 2007. spajanjem Bance Intesa i Sanpaolo IMI, PBZ postaje članica grupe Intesa Sanpaolo. U lipnju 2015. stjecanjem udjela od EBRD-a, Intesa Sanpaolo povećava svoj većinski udjel u temeljnom kapitalu PBZ-a na 97,47%. PBZ je i dalje svojom poslovnom strategijom usmjerena na suvremene oblike bankovnoga poslovanja i nove proizvode, potvrđujući time imidž dinamične i moderne europske banke koja slijedi zahtjeve tržišta i svojih klijenata. U svim etapama svoje povijesti PBZ bila je nositelj najvećih investicijskih programa u razvoju turizma, poljoprivrede, industrijalizacije, brodogradnje, elektrifikacije i cestogradnje, te je postala sinonimom za gospodarsku vitalnost, kontinuitet i identitet Hrvatske. PBZ nagrađena je nizom prestižnih međunarodnih, ali i domaćih nagrada za kvalitetu poslovanja.⁵⁷

Vizija PBZ-a je da bude kompanija koja je uzor i centar izvrsnosti u stvaranju novih vrijednosti, te pružanju permanentno visoke kvalitete u svim smjerovima svog djelovanja na dobrobit klijenata, društvene zajednice, dioničara i djelatnika, dok je misija trajno i učinkovito

⁵⁵ Privredna banka Zagreb, [Internet] raspoloživo na: www.hpb.hr [30.08.2016.].

⁵⁶ Ibid.

⁵⁷ Ibid.

koristiti sve raspoložive izvore za kontinuirani napredak poslovanja u svim njegovim dijelovima, od ljudskog kapitala, tehnologije do poslovnih procesa.⁵⁸

3.2. Poslovanje Privredne banke Zagreb d.d. za vrijeme i nakon globalne financijske krize

U ovom dijelu rada obrađeno je poslovanje PBZ-a u razdoblju od 2007. do kraja 2015. Poslovanje banke prikazuje se za to razdoblje iz razloga što se tada u svijetu javila globalna financijska kriza, koja je Hrvatsku zahvatila 2008. Prikazuje se kroz skupine pokazatelja, prema podacima iz bilance (Prilog 1), te računa dobiti i gubitka (Prilog 2).

Poslovanje banke može se iščitati iz financijskih izvještaja, koje banka svake godine kao i sva poduzeća prema Zakonu o računovodstvu⁵⁹ objavljuje. Prema objavljenim podacima vide se rezultati poslovanja za prethodnu godinu. Kako bi se dobili određeni podaci o poslovanju potrebno je koristiti određene metode i pokazatelje računanja istih.

U odnosu na ostale skupine poduzeća banka kao financijska institucija koristi određene skupine pokazatelja. To su sljedeće skupine pokazatelja:⁶⁰

- ✓ pokazatelji odnosa u bilanci banke
- ✓ pokazatelji odnosa u računu dobiti i gubitka
- ✓ pokazatelji profitabilnosti
- ✓ pokazatelji investiranja.

3.2.1. Pokazatelji odnosa u bilanci banke

Ova skupina pokazatelja prikazuje stanje imovine, obveza i kapitala na određeni dan, te se njima mjeri financijski položaj banke. Pokazatelji odnosa u bilanci banke klasificiraju se na:⁶¹

- ✓ pokazatelje likvidnosti
- ✓ pokazatelje zaduženosti

⁵⁸ Ibid.

⁵⁹ Narodne novine (2015): Zakon o računovodstvu, Narodne novine d.d., Zagreb, br. 78.

⁶⁰ Žager, K., Žager, L. (2008): Analiza financijskih izvještaja, Masmedia, Zagreb., str. 299.

⁶¹ Ibid. str. 300.

- ✓ pokazatelje ulaganja u fiksnu imovinu.

3.2.1.1. Pokazatelji likvidnosti

Likvidnost je svojstvo imovine ili njezinih pojedinih dijelova da se mogu pretvoriti u gotovinu dostatnu za pokriće preuzetih obveza.⁶² Prema definiciji likvidnosti i banke mjere sposobnost naplate svojih dospjelih obveza. Pokazatelji kojima se banka služi za mjerenje likvidnosti su:⁶³

- ✓ pokazatelj tekuće likvidnosti mjeri odnos kratkoročne aktive i kratkoročne pasive
- ✓ pokazatelj odnosa danih kredita i primljenih depozita
- ✓ pokazatelj kratkoročne aktive i ukupnih danih kredita

od kojih je u nastavku rada prikazan pokazatelj odnosa danih kredita i primljenih depozita. Tablica 2. i grafikon 1. prikazuju odnos danih kredita i primljenih depozita.

Tablica 2. Pokazatelj odnosa danih kredita i primljenih depozita

Godina	Dani krediti	Primljeni depoziti	Odnos danih kredita i primljenih depozita
2007.	36,436,000,000.00	21,500,000,000.00	1.69
2008.	43,439,000,000.00	44,358,000,000.00	0.98
2009.	43,470,000,000.00	44,734,000,000.00	0.97
2010.	45,546,000,000.00	47,368,000,000.00	0.96
2011.	47,733,000,000.00	47,075,000,000.00	1.01
2012.	47,758,000,000.00	47,625,000,000.00	1.00
2013.	45,878,000,000.00	47,295,000,000.00	0.97
2014.	44,630,000,000.00	51,411,000,000.00	0.87
2015.	44,664,000,000.00	53,754,000,000.00	0.83

Izvor: Izrada autora prema podacima PBZ-a, <https://www.pbz.hr/hr/financijska-izvjesca-press>

Odnos danih kredita i primljenih depozita banke važan je pokazatelj likvidnosti. Što je pokazatelj veći, manja je likvidnost banke. Odnos danih kredita i primljenih depozita mijenjao se godinama, tako je 2007. iznos danih kredita bio znatno veći u odnosu na iznos primljenih

⁶² Likvidnost, [Internet], raspoloživo na: http://www.efos.unios.hr/financiranje-poduzetnickog-pothvata/wp-content/uploads/sites/224/2013/04/8_financijski-pokazatelji.pdf [31.08.2016.].

⁶³ Žager, K., Žager, L. (2008): op. cit., str. 300.

depozita. Kada je krenula kriza, iznos danih kredita smanjio se u odnosu na iznos primljenih depozita, te se pokazatelj odnosa danih kredita i primljenih depozita znatno smanjio s 1,69 na 0,98. Vidljivo je da je odnos danih kredita i primljenih depozita varirao tijekom analiziranog razdoblja te je 2015. bio najmanji.

Grafikon 1. Pokazatelj danih kredita i primljenih depozita

Izvor: Izrada autora prema podacima PBZ-a, <https://www.pbz.hr/hr/financijska-izvjesca-press>

3.2.1.2. Pokazatelji zaduženosti banke

Pokazatelji zaduženosti mjere stupanj zaduženosti poduzeća. Oni mjere koliko se banka financira iz tuđih izvora, a koliko iz vlastitog kapitala.⁶⁴ Ti se pokazatelji klasificiraju u tri skupine:⁶⁵

- ✓ odnos kapitala i ukupne aktive
- ✓ odnos obveza i ukupne aktive
- ✓ stupanj samofinanciranja klijenta (komercijalna aktiva/komercijalna pasiva).

Pokazatelji odnosa kapitala i ukupne aktive (tablica 3., grafikon 2.) te odnosa obveza i ukupne aktive (tablica 4., grafikon 3.) prikazani su u nastavku rada.

⁶⁴ Pokazatelji zaduženosti, [Internet], raspoloživo na: <http://www.analiza.blogger.index.hr/post/pokazatelji-zaduzenosti/190968.aspx> [20.08.2016.]

⁶⁵ Žager, K., Žager, L. (2008): op. cit., str. 301.

Tablica 3. Pokazatelj odnosa kapitala i ukupne aktive (zaduženost banke)

Godina	Kapital	Ukupna aktiva	Odnos kapitala i ukupne aktive
2007.	7.847.000.000,00	60.731.000.000,00	0,13
2008.	8.870.000.000,00	46.740.000.000,00	0,19
2009.	9.802.000.000,00	64.519.000.000,00	0,15
2010.	10.346.000.000,00	67.352.000.000,00	0,15
2011.	11.193.000.000,00	67.482.000.000,00	0,17
2012.	11.726.000.000,00	68.411.000.000,00	0,17
2013.	11.499.000.000,00	65.618.000.000,00	0,18
2014.	11.659.000.000,00	68.876.000.000,00	0,17
2015.	11.424.000.000,00	69.709.000.000,00	0,16

Izvor: izrada autora prema podacima PBZ-a, <https://www.pbz.hr/hr/financijska-izvjesca-press>

Grafikon 2. Pokazatelj odnosa kapitala i ukupne aktive (zaduženost banke)

Izvor: izrada autora prema podacima PBZ-a, <https://www.pbz.hr/hr/financijska-izvjesca-press>

Tablica 3. pokazuje odnos kapitala i ukupne aktive. Što je pokazatelj veći, manja je zaduženost banke što rezultira manjim rizikom poslovanja, a to znači da se banka više financira vlastitim kapitalom. Najveći pokazatelj 0,19 bio je 2008., što znači da se banka 19% financira iz vlastitih sredstava. Ostali rezultati pokazuju da se banka iz godine u godinu financira vlastitim kapitalom u sličnim postotcima što je vidljivo na grafikonu 2.

Tablica 4. Pokazatelj odnosa obveza i aktive

Godina	Ukupne obveze	Ukupna aktiva	Odnos obveza i aktive (koeficijent zaduženosti)
2007.	52,884,000,000.00	60,731,000,000.00	0.87
2008.	54,870,000,000.00	46,740,000,000.00	1.17
2009.	54,717,000,000.00	64,519,000,000.00	0.85
2010.	57,006,000,000.00	67,352,000,000.00	0.85
2011.	56,289,000,000.00	67,482,000,000.00	0.83
2012.	56,685,000,000.00	68,411,000,000.00	0.83
2013.	54,119,000,000.00	65,618,000,000.00	0.82
2014.	57,216,000,000.00	68,876,000,000.00	0.83
2015.	58,282,500,000.00	69,709,000,000.00	0.84

Izvor: Izrada autora prema podacima PBZ-a, <https://www.pbz.hr/hr/financijska-izvjesca-press>

Grafikon 3. Pokazatelj odnosa obveza i aktive

Izvor: Izrada autora prema podacima PBZ-a, <https://www.pbz.hr/hr/financijska-izvjesca-press>

Pokazatelj odnosa obveza i aktive prikazuje koliko banka zapravo koristi tuđa sredstva za financiranje. Što je pokazatelj veći, veća je zaduženost. Promatrajući rezultate (tablica 4.) vidljivo je da su se obveze banke, odnosno korištenje tuđih izvora financiranja povećalo 2008. točno u vrijeme početka krize u Hrvatskoj, što se može vidjeti i na grafikonu 4.

3.2.2. Pokazatelji profitabilnosti

Pokazatelji profitabilnosti mjere povrat uloženog kapitala. Klasificiraju se u dvije skupine:⁶⁶

- ✓ pokazatelji rentabilnosti
- ✓ pokazatelji marže i prosječnih kamatnih stopa.

3.2.2.1. Pokazatelji rentabilnosti

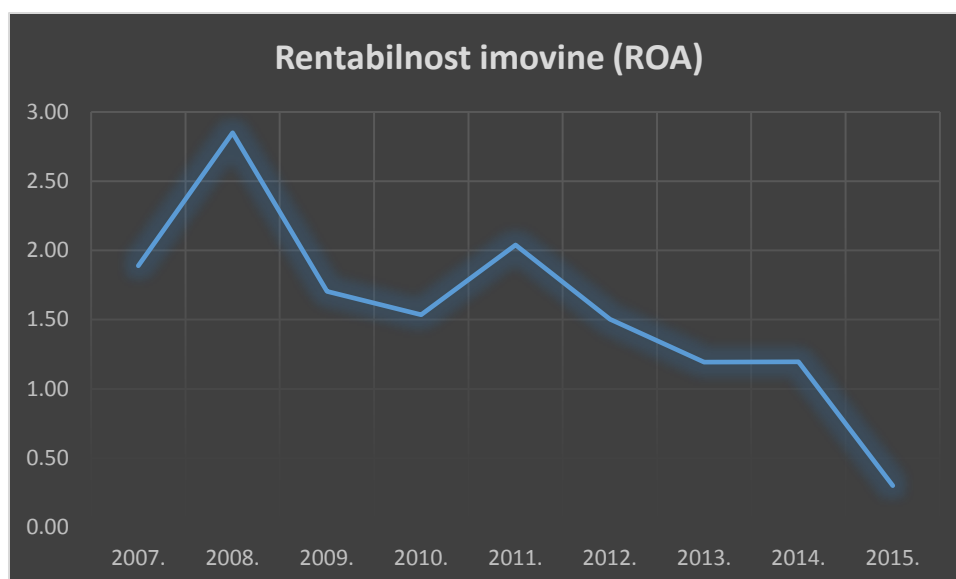
Pokazatelji rentabilnosti su: rentabilnost kapitala (u daljnjem tekstu: ROE), rentabilnost imovine (u daljnjem tekstu: ROA). ROE i ROA obrađeni su u nastavku rada. Tablice 5 i 6. te grafikoni 4. i 5. prikazuju pokazatelje profitabilnosti.

Tablica 5. Rentabilnost imovine

Godina	Dobit prije oporezivanja	Ukupna aktiva	Rentabilnost imovine (ROA)
2007.	1.147.000.000,00	60.731.000.000,00	1,89
2008.	1.332.000.000,00	46.740.000.000,00	2,85
2009.	1.100.000.000,00	64.519.000.000,00	1,70
2010.	1.034.000.000,00	67.352.000.000,00	1,54
2011.	1.376.000.000,00	67.482.000.000,00	2,04
2012.	1.028.000.000,00	68.411.000.000,00	1,50
2013.	783.000.000,00	65.618.000.000,00	1,19
2014.	824.000.000,00	68.876.000.000,00	1,20
2015.	210.000.000,00	69.709.000.000,00	0,30

Izvor: Izrada autora prema podacima PBZ-a, <https://www.pbz.hr/hr/financijska-izvjesca-press>

⁶⁶ Žager, K., Žager, L. (2008): op. cit., str. 305.

Grafikon 4. Rentabilnost imovine

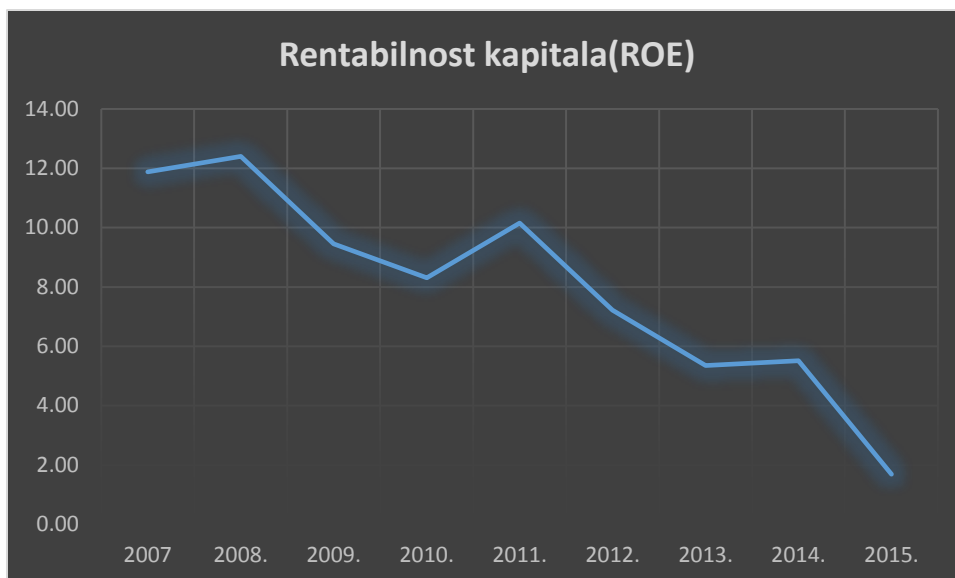
Izvor: Izrada autora prema podacima PBZ-a, <https://www.pbz.hr/hr/financijska-izvjesca-press>

Rentabilnost imovine prikazuje ostvaruje li se stopa povrata na ukupnu imovinu. Poželjno je da pokazatelj bude što veći. Prema izračunatom pokazatelju može se vidjeti da je najveći pokazatelj bio 2008., pa zatim 2011. Rentabilnost imovine u 2008. iznosila je 2,85%, što znači da je na jednu kunu uložene imovine banka ostvarivala 2,85 lipa dobiti prije poreza i kamata.

Tablica 6. Rentabilnost kapitala

Godina	Neto dobit	Kapital	Rentabilnost kapitala(ROE)
2007	932,000,000.00	7,847,000,000.00	11.88
2008.	1,100,000,000.00	8,870,000,000.00	12.40
2009.	927,000,000.00	9,802,000,000.00	9.46
2010.	860,000,000.00	10,346,000,000.00	8.31
2011.	1,136,000,000.00	11,193,000,000.00	10.15
2012.	846,000,000.00	11,726,000,000.00	7.21
2013.	615,000,000.00	11,499,000,000.00	5.35
2014.	643,000,000.00	11,659,000,000.00	5.52
2015.	193,000,000.00	11,424,000,000.00	1.69

Izvor: Izrada autora prema podacima PBZ-a, <https://www.pbz.hr/hr/financijska-izvjesca-press>

Grafikon 5. Rentabilnost kapitala

Izvor: Izrada autora prema podacima PBZ-a, <https://www.pbz.hr/hr/financijska-izvjesca-press>

Rentabilnost kapitala pokazuje koliko banka ostvari dobiti na uloženu kunu vlastitoga kapitala. Prema rezultatima (tablica 6.) vidljivo je da je 2008. ostvaren najveći povrat na kapital, tj. banka je ostvarila 12,40% neto dobiti na uloženu kunu vlastitoga kapitala.

3.2.2.2. Pokazatelji marže i prosječnih kamatnih stopa

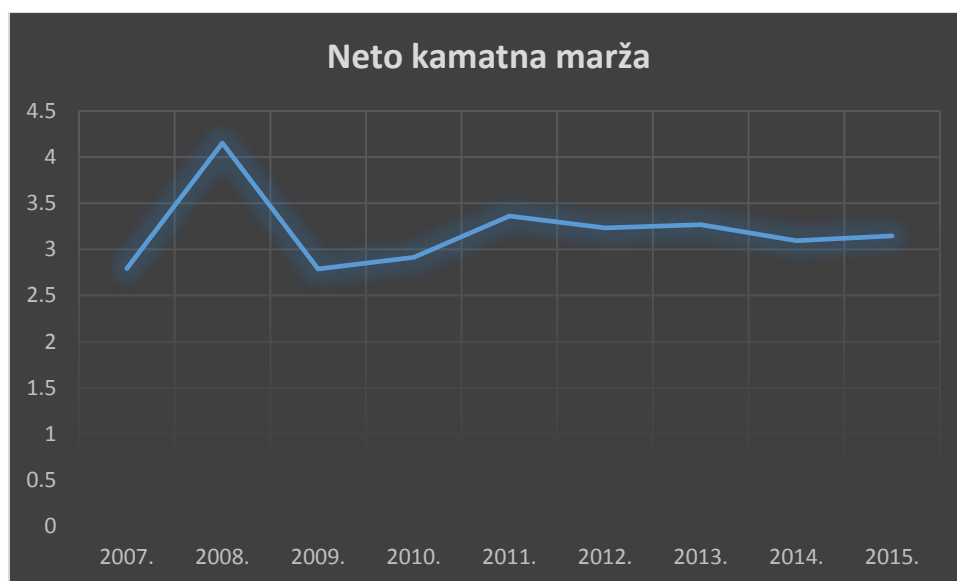
Neto kamatna marža predstavlja razliku između ukupnih kamatnih prihoda i ukupne aktive. Mijenja se s promjenama kamatnih stopa. Visina neto kamatne marže ovisi o kompoziciji i kvaliteti aktive i pasive, dospijeću kredita i depozita, njihove osjetljivosti na tržišno kretanje kamatnih stopa, te stanju u cjelokupnom gospodarstvu.⁶⁷ Poželjno je da bude što veća. Tablica 7. i grafikon 6. prikazuju neto kamatnu maržu.

⁶⁷ Neto kamatna marža, [Internet], raspoloživo na: <http://hrcak.srce.hr/file/63586> [30.08.2016.]

Tablica 7. Neto kamatna marža

Godina	Neto prihod od kamata	Ukupna aktiva	Neto kamatna marža
2007.	1,697,000,000.00	60,731,000,000.00	2.79
2008.	1,941,000,000.00	46,740,000,000.00	4.15
2009.	1,799,000,000.00	64,519,000,000.00	2.79
2010.	1,962,000,000.00	67,352,000,000.00	2.91
2011.	2,268,000,000.00	67,482,000,000.00	3.36
2012.	2,213,000,000.00	68,411,000,000.00	3.23
2013.	2,145,000,000.00	65,618,000,000.00	3.27
2014.	2,132,000,000.00	68,876,000,000.00	3.10
2015.	2,193,000,000.00	69,709,000,000.00	3.15

Izvor: Izrada autora prema podacima PBZ-a, <https://www.pbz.hr/hr/financijska-izvjesca-press>

Grafikon 6. Neto kamatna marža

Izvor: Izrada autora prema podacima PBZ-a, <https://www.pbz.hr/hr/financijska-izvjesca-press>

Prema rezultatima neto kamatne marže, neto prihodi od kamata u odnosu na aktivu najveći su bili 2008. u početku gospodarske krize u Hrvatskoj. Sličan prethodnom pokazatelju je pokazatelj marže naknada koji mjeri neto prihod od naknada i ukupnu aktivu. Tablica 8. i grafikon 7. prikazuju odnos neto prihoda od provizije i naknada i ukupne aktive odnosno maržu naknada.

Tablica 8. Odnos neto prihoda od provizije i naknada i ukupne aktive

Godina	Neto prihodi od provizije i naknada	Ukupna aktiva	Marža naknada
2007.	373,000,000.00	60,731,000,000.00	0.61
2008.	385,000,000.00	46,740,000,000.00	0.82
2009.	388,000,000.00	64,519,000,000.00	0.60
2010.	510,000,000.00	67,352,000,000.00	0.76
2011.	510,000,000.00	67,482,000,000.00	0.76
2012.	506,000,000.00	68,411,000,000.00	0.74
2013.	539,000,000.00	65,618,000,000.00	0.82
2014.	591,000,000.00	68,876,000,000.00	0.86
2015.	649,000,000.00	69,709,000,000.00	0.93

Izvor: Izrada autora prema podacima PBZ-a, <https://www.pbz.hr/hr/financijska-izvjesca-press>

Grafikon 7. Odnos neto prihoda od provizije i naknada i ukupne aktive

Izvor: Izrada autora prema podacima PBZ-a, <https://www.pbz.hr/hr/financijska-izvjesca-press>

Na početku krize u Hrvatskoj 2008. marža je bila velika u odnosu na godine krize koje su slijedile, kada se postupno smanjivala i varirala iz godine u godinu, da bi 2015. bila najveća.

3.3. Rezultati provedene analize

Prema provedenoj analizi putem pokazatelja za PBZ banku, koristili su se određeni pokazatelji za prikazivanje poslovanja banaka. Kroz dobivene rezultate, može se vidjeti način poslovanja PBZ banke.

U početku krize 2007. odnosno 2008., može se vidjeti kako je banka ostvarivala vrlo dobre rezultate. Vlastiti kapital je koristila najviše u početnoj godini krize, a ujedno se najviše financirala s tuđim izvorima financiranja. Financiranje tuđim izvorima i veliko zaduživanje utjecalo je na početak velike gospodarske krize.

Rentabilnost imovine i kapitala bila je najveća 2008. Prema tome, može se zaključiti da je banka najbolje poslovala do početka krize. S vremenom kako se pojačao utjecaj krize PBZ manje je odobravalu kredite, klijenti su se manje zaduživali, ali su više čuvali svoja novčana sredstva na računima putem depozita.

SAD je kraj krize počeo osjećati 2014. Za Hrvatsku se to nije moglo reći, tek godinu kasnije počela je izlaziti iz krize. Hrvatska treba i dalje težiti ostvarivanju zacrtanih ciljeva, odnosno pridonositi promjenama potrebnima za daljnji rast i razvoj.

4. ZAKLJUČAK

Rizici bankovnog poslovanja su rizici koji nastaju odmah prilikom obavljanja nekog posla, pa tako za svaki segment poslovanja postoji određeni rizik, primjerice kreditni, kamatni, tržišni te brojni drugi.

U radu su prikazani najvažniji rizici banaka, te kako se može utjecati na njih. PBZ u svom poslovanju provodi interne kontrole, koristeći elemente Basela II. kao i svega što je propisala Uredba Komisije (EU) br. 604/2014 (dopuna Direktive 2013/36/EU Europskog parlamenta i Vijeća).

Korištenjem pokazatelja poslovanja banke, prikazan je utjecaj krize na poslovanje PBZ banke. Na osnovi tih pokazatelja može se vidjeti kako je PBZ banka najbolje poslovala do početka krize. Brojni rizici utjecali su na lošije poslovanje banke u tom kriznom razdoblju. Sami rezultati poslovanja prikazuju, kako je rentabilnost banke bolja bila 2008., kada je kriza bila u početku, nego 2015. kada je Hrvatska počela izlaziti iz krize.

Kroz izradu rada korištenjem pokazatelja može se zaključiti kako banka pravilnim upravljanjem rizicima može utjecati na poslovanje banke. Djelovanjem globalnih sila i kriza koje nastaju u svijetu banka se ne može oduprijeti utjecaju krize, te i sama upada u nju bez obzira na njen način poslovanja. Dolaskom krize banke kreću s lošijim poslovanjem. Iako banke za vrijeme krize posluju lošije, stvaraju pravilnu strategiju poslovanja i strategiju upravljanja rizicima te u vrijeme najdublje krize pojedine banke ostvaruju dobit. Na putu ostvarivanja uspješnog poslovanja banke presudno je znati upravljati raznovrsnim rizicima kojima je izložena ta kreditna institucija.

LITERATURA

Knjige:

1. Brajović Bratanović, S., Greuning, van H. (2006): Analiza i upravljanje bankovnim rizicima: Pristupi za ocjenu organizacije funkcije upravljanja rizicima i izloženosti financijskom riziku, MATE, Zagreb.
2. Jakovčević, D., (2000): Upravljanje kreditnim rizikom u suvremenom bankarstvu, TEB, MATE, Zagreb.
3. Rose, P.S., (2003): Menadžment komercijalnih banaka, MATE, Zagreb.
4. Samuelson, P., (1999): Sunrise or False Dawn, The Washington Post, Washington D.C.
5. Žager, K., Žager, L., (2008): Analiza financijskih izvještaja, Masmedia, Zagreb.

Pravilnici / Zakoni:

1. Narodne novine (2013): Zakon o kreditnim institucijama, Narodne novine d.d., Zagreb, broj 159.
2. Narodne novine (2015): Odluka o upravljanju rizicima, Narodne novine d.d., Zagreb, broj 1.
3. Narodne novine (2015): Zakon o računovodstvu, Narodne novine d.d., Zagreb, br. 78.

Časopisi:

1. Kovač, J., (2014): Financijski Menadžment, Analiza rizika u poslovanju.

Internet:

1. Bankovne usluge, EUR-Lex, Pristup zakonodavstvu Europske unije (2013), [Internet], raspoloživo na: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=celex%3A32012R0648> [30.07.2016.]
2. Benolić, M., (2012): Svjetska ekonomska kriza: razvoj, utjecaj na Republiku Hrvatsku i subjektivni stavovi studenata, [Internet], raspoloživo na: <http://hrcak.srce.hr/98188> [30.08.2016.]
3. Dorić, K., Konzekvencije Bazelskog sporazuma o kapitalu (Basel II.) na poslovanje poduzeća u Hrvatskoj, str.1. (2010), [Internet]: <http://hrcak.srce.hr/file/87510> [15.07.2016.]

4. Državni zavod za statistiku, Statističke informacije (2010), [Internet], raspoloživo na: http://www.dzs.hr/Hrv_Eng/StatInfo/pdf/StatInfo2010.pdf [30.08.2016.]
5. Globalna svjetska kriza, [Internet], raspoloživo na: https://hr.wikipedia.org/wiki/svjetska_financijska_kriza_od_2007. [30.08.2016.]
6. Kamata, [Internet], raspoloživo na: https://hr.wikipedia.org/wiki/Kamatna_stopa [15.07.2016.]
7. Kamatna stopa, [Internet], raspoloživo na: <http://upravljanjerizicima.com/pojmovnik/rizik-kamatne-stope/98> [15.07.2016.]
8. Kreditni rizik, [Internet], raspoloživo na: <https://repozitorij.unizd.hr/island/ora/object/unizd/%3A227/datastream/PDF/view> [15.07.2016.]
9. Likvidacija, RISK Centar [Internet], raspoloživo na: http://www.riskcentar.com/index.php?option=com_content&view=article&id=48:orbii200648ec&catid=37:or&Itemid=56 [30.07.2016.]
10. Likvidnost, [Internet], raspoloživo na: <http://limun.hr/main.aspx?id=10101> [15.07.2016.]
11. Likvidnost, [Internet], raspoloživo na: http://www.efos.unios.hr/financiranje-poduzetnickog-pothvata/wp-content/uploads/sites/224/2013/04/8_financijski-pokazatelj.pdf [31.08.2016.]
12. Matic, V., Rizik likvidnosti, Ekoleks, [Internet], raspoloživo na: http://www.ubs-asb.com/Portals/0/Casopis/2008/5_6/B05-06-2008-Ekoleks.pdf [15.07.2016.]
13. Minimalni standardi upravljanja, [Internet], raspoloživo na: https://en.wikipedia.org/wiki/Basel_III [30.08.2016.]
14. Mjerenje tržišnog rizika, [Internet], raspoloživo na: <http://www.banka.hr/komentari-i-analize/trzisni-rizik-sve-se-vrti-oko-novca> [30.07.2016.]
15. Mlikotić, S., Globalna financijska kriza, [Internet], raspoloživo na: https://www.google.hr/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=2&cad=rja&uact=8&ved=0ahUKEwiBtqfy3ozPAhXEnBoKHdktAyoQFggkMAE&url=http%3A%2F%2Fhrcak.srce.hr%2Ffile%2F144609&usg=AFQjCNGsTefsz0i1X_AJwYBcIZkfqpqx2g [30.08.2016.]
16. Neto kamatna marža, [Internet], raspoloživo na: <http://hrcak.srce.hr/file/63586> [30.08.2016.]
17. Pokazatelj zaduženosti, [Internet], raspoloživo na: <http://www.analiza.blogger.index.hr/post/pokazatelj-zaduzenosti/190968.aspx> [20.08.2016.]
18. Privredna banka Zagreb, [Internet] raspoloživo na: www.hpb.hr [30.08.2016.]
19. Solventnost, [Internet], raspoloživo na: <http://limun.hr/main.aspx?id=13836> (15.04.2016.)

20. Šarlija, N., Upravljanje kreditnim rizicima, (2008), str. 1. [Internet]: http://www.efos.unios.hr/kreditna-analiza/wp-content/uploads/sites/252/2013/04/4_rizici-u-bankama.doc.pdf [15.07.2016.]
21. Tržišni rizik, [Internet], raspoloživo na: <http://bankovno.blogspot.hr/2013/06/operativni-i-trzisni-rizik.html> [15.07.2016.]
22. Učinci krize, [Internet], raspoloživo na: www.hub.hr [30.08.2016.]
23. Upravljanje kreditnim rizikom, [Internet], raspoloživo na: <http://old.hnb.hr/supervizija/papiri-bazelske-komisije/h-nacela-za-upravljanje-kreditnim-rizikom.pdf> [15.07.2016.]
24. Upravljanje rizikom likvidnosti, [Internet], raspoloživo na: <http://www.poduzetnistvo.org/news/rizik-likvidnosti-najopasniji-ubojica-poduzeca> [30.07.2016.]
25. Uredba komisije (EU), [Internet], raspoloživo na: <https://www.hnb.hr/-/delegirana-uredba-komisije-eu-br-604-2014-od-4-ozujka-2014-o-dopuni-direktive-2013-36-eu-europskog-parlamenta-i-vijeca-u-vezi-s-regulatornim-tehnickim> [30.07.2016.]

POPIS TABLICA

Tablica 1. Vrste rizika	6
Tablica 2. Pokazatelj odnosa danih kredita i primljenih depozita.....	25
Tablica 3. Pokazatelj odnosa kapitala i ukupne aktive (zaduženost banke).....	27
Tablica 4. Pokazatelj odnosa obveza i aktive	28
Tablica 5. Rentabilnost imovine.....	29
Tablica 6. Rentabilnost kapitala	30
Tablica 7. Neto kamatna marža.....	32
Tablica 8. Odnos neto prihoda od provizije i naknada i ukupne aktive	33

POPIS GRAFOVA

Grafikon 1. Pokazatelj danih kredita i primljenih depozita	26
Grafikon 2. Pokazatelj odnosa kapitala i ukupne aktive (zaduženost banke)	27
Grafikon 3. Pokazatelj odnosa obveza i aktive	28
Grafikon 4. Rentabilnost imovine	30
Grafikon 5. Rentabilnost kapitala.....	31
Grafikon 6. Neto kamatna marža	32
Grafikon 7. Odnos neto prihoda od provizije i naknada i ukupne aktive.....	33

PRILOZI

Prilog 1. Bilanca

Imovina	2015.	2014.	2013.	2012.	2011.	2010.	2009.	2008.	2007.
Gotovina i depoziti kod HNB-a	9.401.000.000,00	10.473.000.000,00	8.833.000.000,00	8.764.000.000,00	9.121.000.000,00	9.400.000.000,00	7.430.000.000,00	6.984.000.000,00	10.290.000.000,00
Novac na računu i u blagajni (gotovina)	1431000000	1.354.000.000,00	1.404.000.000,00	1.398.000.000,00	1.244.000.000,00	1.078.000.000,00	964.000.000,00	1.409.000.000,00	2.356.000.000,00
Depoziti kod Hrvatske narodne banke	7.970.000.000,00	9.119.000.000,00	7.429.000.000,00	7.366.000.000,00	7.877.000.000,00	8.322.000.000,00	6.466.000.000,00	5.575.000.000,00	7.934.000.000,00
Depoziti kod financijskih institucija	7.074.000.000,00	6.079.000.000,00	4.812.000.000,00	6.167.000.000,00	5.984.000.000,00	6.563.000.000,00	9.106.000.000,00	6.818.000.000,00	6.726.000.000,00
Trezorski i blagajnički zapisi Hrvatske Narodne Banke	5.618.000.000,00	5.741.000.000,00	4.127.000.000,00	3.424.000.000,00	2.038.000.000,00	2.360.000.000,00	778.000.000,00	1.744.000.000,00	0,00
Vrijednosni papiri drugi financijski instrumenti koji se drže radi trgovanja	74.000.000,00	79.000.000,00	16.000.000,00	18.000.000,00	27.000.000,00	31.000.000,00	29.000.000,00	1.475.000.000,00	0,00
Vrijednosni papiri i drugi financijski instrumenti raspoloživi za prodaju	299.000.000,00	116.000.000,00	102.000.000,00	81.000.000,00	186.000.000,00	789.000.000,00	706.000.000,00	1.306.000.000,00	482.000.000,00
Vrijednosni papiri i drugi financijski instrumenti koji se drže do dospijeća	0,00	0,00	0,00	0,00	121.000.000,00	371.000.000,00	575.000.000,00	772.000.000,00	979.000.000,00
Vrijednosni papiri i drugi financijski instrumenti kojima se aktivno ne trguje, a vrednuju se prema fer vrijednosti kroz FDG	70.000.000,00	107.000.000,00	139.000.000,00	380.000.000,00	380.000.000,00	380.000.000,00	453.000.000,00	218.000.000,00	4.182.000.000,00
Derivatna financijska imovina	4.000.000,00	2.000.000,00	7.000.000,00	4.000.000,00	12.000.000,00	2.000.000,00	4.000.000,00	24.000.000,00	33.000.000,00
Kreditni financijski instrumenti	183.000.000,00	276.000.000,00	978.000.000,00	1.125.000.000,00	1.330.000.000,00	1.246.000.000,00	1.439.000.000,00	914.000.000,00	0,00
Kreditni ostali komitentima	44.481.000.000,00	44.354.000.000,00	44.900.000.000,00	46.633.000.000,00	46.403.000.000,00	44.300.000.000,00	42.031.000.000,00	42.525.000.000,00	36.436.000.000,00
Ulaganja u podružnice i povezana društva	963.000.000,00	215.000.000,00	215.000.000,00	234.000.000,00	388.000.000,00	392.000.000,00	392.000.000,00	373.000.000,00	363.000.000,00
Preuzeta imovina	68.000.000,00	65.000.000,00	63.000.000,00	37.000.000,00	24.000.000,00	21.000.000,00	19.000.000,00	13.000.000,00	917.000.000,00
Materijalna imovina umanjena za amortizaciju	625.000.000,00	684.000.000,00	717.000.000,00	700.000.000,00	683.000.000,00	783.000.000,00	836.000.000,00	897.000.000,00	15.000.000,00
Kamate, naknade i ostala imovina	855.000.000,00	685.000.000,00	709.000.000,00	844.000.000,00	785.000.000,00	714.000.000,00	721.000.000,00	677.000.000,00	308.000.000,00
UKUPNO IMOVINA	69.709.000.000,00	68.876.000.000,00	65.618.000.000,00	68.411.000.000,00	67.482.000.000,00	67.352.000.000,00	64.519.000.000,00	64.740.000.000,00	60.731.000.000,00
OBVEZE									
Kreditni od financijskih institucija	2.834.000.000,00	4.528.000.000,00	5.666.000.000,00	7.895.000.000,00	7.957.000.000,00	8.405.000.000,00	8.776.000.000,00	8.998.000.000,00	41.821.000.000,00
Kratkoročni krediti	24.000.000,00	49.000.000,00	423.000.000,00	951.000.000,00	1.298.000.000,00	1.746.000.000,00	1.477.000.000,00	1.697.000.000,00	38.694.000.000,00
Dugoročni krediti	2.810.000.000,00	4.479.000.000,00	5.243.000.000,00	6.944.000.000,00	6.659.000.000,00	6.659.000.000,00	7.299.000.000,00	7.301.000.000,00	3.127.000.000,00
Depoziti	53.754.000.000,00	51.411.000.000,00	47.295.000.000,00	47.625.000.000,00	47.075.000.000,00	47.368.000.000,00	44.734.000.000,00	44.358.000.000,00	38.000.000,00
Depoziti na štednjaškim računima i tekućim računima	13.321.000.000,00	11.945.000.000,00	9.363.000.000,00	8.412.000.000,00	8.351.000.000,00	7.659.000.000,00	6.463.000.000,00	8.227.000.000,00	0,00
Štedni depoziti	9.517.000.000,00	7.542.000.000,00	6.712.000.000,00	7.291.000.000,00	6.050.000.000,00	6.424.000.000,00	5.698.000.000,00	5.939.000.000,00	0,00
Oročeni depoziti	30.916.000.000,00	31.924.000.000,00	31.220.000.000,00	31.922.000.000,00	32.674.000.000,00	33.285.000.000,00	32.573.000.000,00	30.192.000.000,00	0,00
Ostali krediti	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Kratkoročni krediti	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Dugoročni krediti	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	29.000.000,00	60.000.000,00	0,00
Derivatne financijske obveze i ostale financijske obveze kojima se trguje	15.000.000,00	1.000.000,00	5.000.000,00	4.000.000,00	9.000.000,00	86.000.000,00	13.000.000,00	202.000.000,00	10.244.000.000,00
Isdani dužnički vrijednosni papiri	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Kratkoročni isdani dužnički vrijednosni papiri	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Dugoročni isdani dužnički vrijednosni papiri	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Isdani podređeni instrumenti i isdani hibridni instrumenti	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Kamate, naknade i ostale obveze	1.682.000.000,00	1.276.000.000,00	1.153.000.000,00	1.161.000.000,00	1.248.000.000,00	1.147.000.000,00	1.165.000.000,00	1.252.000.000,00	781.000.000,00
UKUPNE OBVEZE	58.285.000.000,00	57.216.000.000,00	54.119.000.000,00	56.685.000.000,00	56.289.000.000,00	57.006.000.000,00	54.717.000.000,00	54.870.000.000,00	52.884.000.000,00
Kapital									
Dionički kapital	1.907.000.000,00	1.907.000.000,00	1.907.000.000,00	1.907.000.000,00	1.907.000.000,00	1.907.000.000,00	1.907.000.000,00	1.907.000.000,00	1.907.000.000,00
Dobit(gubitak) poslovne godine	193.000.000,00	643.000.000,00	615.000.000,00	845.000.000,00	1.136.000.000,00	860.000.000,00	927.000.000,00	1.100.000.000,00	932.000.000,00
Zadržana dobit(gubitak)	7.442.000.000,00	7.312.000.000,00	7.181.000.000,00	7.180.000.000,00	6.367.000.000,00	5.809.000.000,00	4.839.000.000,00	3.738.000.000,00	3.495.000.000,00
Zakonske rezerve	134.000.000,00	134.000.000,00	134.000.000,00	134.000.000,00	130.000.000,00	130.000.000,00	130.000.000,00	130.000.000,00	0,00
Statutarne i ostale rezerve	1.662.000.000,00	1.662.000.000,00	1.668.000.000,00	1.668.000.000,00	1.664.000.000,00	1.664.000.000,00	2.031.000.000,00	2.032.000.000,00	1.570.000.000,00
Nerealizirana dobit(gubitak) s osnovne vrijed. Uskl. Fin.imovine za prodaju	86.000.000,00	2.000.000,00	-6.000.000,00	-8.000.000,00	-11.000.000,00	-24.000.000,00	-32.000.000,00	-37.000.000,00	-57.000.000,00
Rezerve proizilaze iz transakcija za	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
UKUPNO KAPITAL	11.424.000.000,00	11.660.000.000,00	11.499.000.000,00	11.726.000.000,00	11.193.000.000,00	10.346.000.000,00	9.802.000.000,00	8.870.000.000,00	7.847.000.000,00
UKUPNO OBVEZE I KAPITAL	69.709.000.000,00	68.876.000.000,00	65.618.000.000,00	68.411.000.000,00	67.482.000.000,00	67.352.000.000,00	64.519.000.000,00	63.740.000.000,00	60.731.000.000,00

Prilog 2. Račun dobiti i gubitka

RAČUN DOBITI I GUBITKA (U MILIJUNIMA kn)									
Pozicija	2015.	2014.	2013.	2012.	2011.	2010.	2009.	2008.	2007.
Prihodi od kamata	3.010.000.000,00	3.126.000.000,00	3.313.000.000,00	3.550.000.000,00	3.599.000.000,00	3.426.000.000,00	3.718.000.000,00	3.796.000.000,00	3.274.000.000,00
Rashodi po osnovi kamata	-817.000.000,00	-994.000.000,00	-1.168.000.000,00	-1.337.000.000,00	-1.331.000.000,00	-1.464.000.000,00	-1.919.000.000,00	-1.855.000.000,00	-1.577.000.000,00
Neto prihodi od kamata	2.193.000.000,00	2.132.000.000,00	2.145.000.000,00	2.213.000.000,00	2.268.000.000,00	1.962.000.000,00	1.799.000.000,00	1.941.000.000,00	1.697.000.000,00
Prihodi od provizija i naknada	758.000.000,00	705.000.000,00	683.000.000,00	623.000.000,00	624.000.000,00	622.000.000,00	590.000.000,00	607.000.000,00	585.000.000,00
Rashodi od provizija i naknada	-109.000.000,00	-114.000.000,00	-144.000.000,00	-117.000.000,00	-114.000.000,00	-112.000.000,00	-202.000.000,00	-222.000.000,00	-212.000.000,00
Neto prihodi od provizija i naknada	649.000.000,00	591.000.000,00	539.000.000,00	506.000.000,00	510.000.000,00	510.000.000,00	388.000.000,00	385.000.000,00	373.000.000,00
Ostali prihodi iz poslovanja	319.000.000,00	221.000.000,00	361.000.000,00	316.000.000,00	368.000.000,00	317.000.000,00	605.000.000,00	448.000.000,00	404.000.000,00
Ukupni prihodi poslovanja	3.161.000.000,00	2.944.000.000,00	3.045.000.000,00	3.035.000.000,00	3.146.000.000,00	2.789.000.000,00	2.792.000.000,00	2.774.000.000,00	2.474.000.000,00
Rezerviranja	-1.456.000.000,00	-603.000.000,00	-775.000.000,00	-603.000.000,00	-353.000.000,00	-388.000.000,00	-353.000.000,00	-98.000.000,00	-54.000.000,00
Ostali troškovi iz poslovanja	-1.378.000.000,00	-1.399.000.000,00	-333.000.000,00	-1.280.000.000,00	-1.276.000.000,00	-1.211.000.000,00	-1.166.000.000,00	-1.180.000.000,00	-1.111.000.000,00
Amortizacija nekretnina i opreme i nematerijalne imovine	-117.000.000,00	-118.000.000,00	-1.154.000.000,00	-124.000.000,00	-141.000.000,00	-156.000.000,00	-173.000.000,00	-164.000.000,00	-162.000.000,00
Udio u dobiti gubicima pridruženih društava				0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Dobit prije poreza	210.000.000,00	824.000.000,00	783.000.000,00	1.028.000.000,00	1.376.000.000,00	1.034.000.000,00	1.100.000.000,00	1.332.000.000,00	1.147.000.000,00
Porez na dobit	-17.000.000,00	-181.000.000,00	-168.000.000,00	-182.000.000,00	-240.000.000,00	-174.000.000,00	-173.000.000,00	-232.000.000,00	-215.000.000,00
Neto dobit za godinu	193.000.000,00	643.000.000,00	615.000.000,00	846.000.000,00	1.136.000.000,00	860.000.000,00	927.000.000,00	1.100.000.000,00	932.000.000,00
Zarada po dionici (PBK)									
	10,20	33,80	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	49,00

SAŽETAK

RIZICI BANKOVNOGA POSLOVANJA

Tema ovog rada su rizici bankovnog poslovanja. Banka koja je obrađivana u ovom radu je Privredna banka Zagreb d.d. Kroz ovaj rad prikazane su brojne vrste rizika te načini i utjecaj na iste. U radu su obrađeni određeni pokazatelji poslovanja banke. Rezultati su pokazali da je banka poslovala bolje na početku krize, a razvojem krize poslovanje se pogoršavalo. S obzirom na dobivene rezultate može se konstatirati da se može utjecati na rizike u određenim situacijama, ali u vrijeme globalne financijske krize teže je upravljati poslovanjem jedne banke.

Ključne riječi: banka, pokazatelji poslovanja, rizici, globalna financijska kriza

SUMMARY

RISKS OF THE BANKING BUSINESS

The theme of this work is the risks of the banking business. The bank that is covered in this work is, Privredna bank Zagreb d.d. Through this work we shown a numerous types of risks and the manner and to the same effect. In the paper we covered a certain indicators of the bank. Results indicators showed that the bank bussiness have perform better when the crisis began, but as the crisis grown the bussiness was also getting worse. Based on the obtained results we can say that it is possible to have control and affect with the risks in certain situations, but at the time with the global crisis that is a little more difficult to manage the operations with a one bank.

Keywords: bank, business indicators, risks, global financial crisis